

HEIKKI
KÄNNÖ

WSOY

KÄDET

Heikki Kännö

KÄDET

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

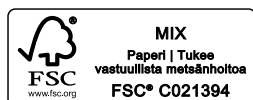
TEKIJÄN KIITOKSET:

Taiteen edistämiskeskus, Suomen Kulttuurirahasto, Suomen Kirjailijaliitto, Jenna Väliviita, Seppo Lahtinen, Riikka Majanen, Anu Syrjänen, Henry Lehtonen, Martti Ollinen, Laura Folino, Marco Camerani, Juha Räikkä, Liinamajja Kalsi, Ada Selma Kalsi, Petteri Tolmunen, Seppo Wahl, Pihla Vihervaara, Jussi Sudenlehti, Saku-Petteri Urpo, Sakari Kännö, Riina Paasonen, Katariina Lipsanen, Aleks Talve, Nahkurin kellari.

LAINAUKSET JA NIIDEN KÄÄNNÖKSET:

Egon Schiele -sitautti: DIETHARD LEOPOLD: *The Great Masters of Art: Egon Schiele*. Hirmer Verlag GmbH, 2017. (käännös tekijän)
LUDWIG WITTEGENSTEIN: *Tractatus logico-philosophicus* (suom. Heikki Nyman. WSOY, 1997)
LUDWIG WITTEGENSTEIN (toim. Ilse Somavilla): *Ajatusliikkeitä – päiväkirjat 1930–1932* & 1936–1937 (suom. Tommi Uschanov. niin & näin, 2011)
PLATON: *Valtio* (suom. Marja Itkonen-Kaila. Otava, 2012)
SAPFO: *Iltatähti, häälaulu* (suom. Pentti Saarikoski. Otava, 1969)
ATHANÁSIOS CHRISTÓPOULOS: *Lyrikkä*, 1811 (käännös tekijän)
ARISTOTELES: *Syntymisestä ja häviämisestä* (suom. Tuija Jatakari. Gaudeamus, 2003 ja 2012)
DAVID EDMONDS, JOHN EIDINOW: *Wittgensteinin biilihanko* (suom. Jukka Saarikivi. WSOY, 2002)

ETUKANNEN MAALAUUS: Egon Schiele
SISÄKANNEN KUVA: Jussi Vierimaa
ULKOAASU: Riikka Majanen ja Ville Laihonon

Teos ilmestyi ensimmäisen kerran vuonna 2024.

Tämän laitoksen ensimmäinen painos.

© Heikki Kännö ja WSOY 2026
Werner Söderström Osakeyhtiö
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki
ISBN 978-951-0-52785-6
Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@wsoy.fi

*Kirjassa esiintyvät historialliset henkilöt
ovat todellisuuspohjastaan huolimatta tekijän
mielikuviuksen luomusta.*

*Tätä kirjaa kirjoittaessani olen ajatellut
paljon elämän ja kuoleman haurasta rajaviivaa
sekä niitä ystäviäni, jotka ovat tuon rajan ylittäneet.
Omistan kirjan heidän muistolleen.*

*”Taide ei voi olla modernia,
koska sen on lähtökohtaisesti oltava ikuista.”*

— **EGON SCHIELE**

SISÄLLYS

ROUVA ANGELI	13
JULIAN	19
GIULIETTA	123
DANAE	201
MAREA	339
EGON	437
MORITZ	589
LUDWIG	671

ROUVA ANGELI

”Julian,

Rakas poikani julian.

Te ette halua minun sanovan teitä »rakkaaksi». Ette myöskään »pojakseni». Tahdon teidän silti tietävän, että mitä voimakkaammin pyritte minusta eroon, sitä rakkaampi ja läheisempi minulle olette. Sen vuoksi käytän tämän, todennäköisesti viimeisen tilaisuuteni, toistellakseni korviinne (te tunnette ääneni ja muutatte kirjoitukseni puheeksi, joten te luette minua korvillanne ettekä silmillänne): ’rakas, rakas, rakas poikani Julian!’ Hoen tätä korvanne täyteen. Tabrat kirjainteni päällä ovat kyyneleitä; niitä ei tarvitse arvuutella. Mutta ne ovat yhtä lailla ilon kuin surun kyyneliä, sillä minun aikani on koittanut, ja niin on hyvä: tästä maailmasta en jää kaipaamaan muuta kuin teitä, rakas poikani Julian. – Sain muistelmani valmiiksi eilen. – Lisään nämä saatesanat tänään. – Suljen silmäni viimeisen kerran huomenna.

’Olen ihminen.

*Minä rakastan kuolemaa
ja rakastan elämää.’*

Tiedättekö, kuka nuo sanat lausui? Kuuluisa itävaltalainen taidemaalari, jonka maalauksia olette taatusti tarkastellut

Tomásin luovutettua teille työhuoneeni avaimet. Oletan teidän tehneen johtopäätöksen. Vakuutan, että olette päätellyt oikein. Hän oli teidän isänne, jonka henkilöllisyyden olen pimittänyt teiltä aina tähän päivään asti. Te kysytte: miksi olen toiminut niin. Vastaan: ainoastaan siksi, rakas poikani Julian, että saadaksenne todellisen käsityksen Hänen merkityksestään minulle ja minun merkityksestäni Hänelle teidän tulee kyetä uskomaan todella omituisiin asioihin, ettekä te ikinä uskoisi, mikäli vain istuttaisin teidät eteeni ja yrittäisin kertoa. Ette siitäkään huolimatta, että olette tuntenut lapsuudestanne asti minun ominaislaatuisuuteni kaiun.

Rakas poikani Julian. Kun lasken kynän ja poistun työhuoneestani Tomásin sijaamiin lakanoihin, joilta en enää tule nousemaan, tietäkää, että olen ihminen. Olen aina halunnut olla ihminen; olen aina halunnut ihmisyyteni takaisin; sen keskeisimmät rakennuspalikat, jotka vastaansanomattomasti ovat rakkaus ja kuolema. Ja tästä johtuen, jos mietitte, kaipaanko silmät sulkiessani elämää, vastaan kaipaavani enemmän kuolemaa.

Kynäni kiittää paperilla edelleen, vaikka sitä pitelevä käsi on jo vanhan naisen käsi. Rouva Angelin käsi. Sen rypyt ja voimattomuus ovat käyneet minulle tutuiksi, perinpohjaisen tutuiksi, mutta tyystin toisella tavalla kuin ilman muistelmieni lukemista voisitte aavistaa.

Kirjoittaessani pystyn kuvittelemaan teidät kumartuneena näiden sanojeni ylle. Huomaan, että olette ärtynyt. Raivoisakin te olette. Minä kuolin vain pieni hetki sitten, mutta surun sijaan te tunnette kiukkua. En syytä teitä siitä. Te ette ole vielä antanut minulle anteeksi, vaikka ehkä – näin toivon – vaihdoimmekin ennen poislähtöäni sovinnollisia lauseita, mutta tästä mahdollisuudesta huolimatta te pidätte edelleen elämäanne varjosta-

neita salaisuuksia minun virheinäni, mitä ne toki pohjimmiltaan ovatkin. Painotan silti, että ennen matkaanne sanoihini teillä ei voi olla vähäisintäkään käsitystä siitä, kuinka kauas teidän on virheeni löytääksenne matkattava. Niin kauas, että voitte suunnistaa sinne ainoastaan kaikunne avulla. Puhun arvoituksin, olen pahoillani, sillä yritän lietsoa teihin uteliaisuutta, minkä lisäksi viivytteen kynästäni luopumista tieteen tahtoen, koska haluan pidellä teitä lähelläni viimeiseen asti.

Tomás tietää, miten ruumiini kanssa on meneteltävä. Kuunnella ja totella häntä. Se on paljon tärkeämpää kuin vielä tässä vaiheessa voitte aavistaa. Olen selvillä siitä, että teillä ja tohtori Benjaminilla on sopimus ja että Benjamin odottaa soittoaanne malttamattomin mielin; hän on asetellut skalpellinsa ja muistiinpanovälineensä valmiiksi, mutta vannotan teitä rikkomaan lupauksenne. Te ette saa luovuttaa ruumistani Benjaminille. Sillä sellaiset miehet kuin tohtori tai se teidän professorinne (typerä pieni mies, joka arvelee olleensa elämänsäni suurikin riesa, vaikken saa edes hänen nimeään mieleeni ilman pinnistelyä) – Schlick, aivan, professori Schlick... heidän kaltaisensa miehet eivät muuttaisi käsitystään milloinkaan: heille olen loputtomiin sairautensa sekä ullakkohuoneensa yksinäisyyden hulluksi tekemä nainen, jonka omakohtaisilla kirjoituksilla voisi olla heille ainoastaan psykologinen arvo: he tekisivät minusta esimerkkitapauksen siitä, miten mielettömiin kurkottelevat ajatukset suistavat mielettömyyteen myös ajattelijansa. Tätä aikakautemme ihmisten pyrkimystä rationaalisuuteen saamme kuitenkin kiittää siitä, etteivät nämä kirjoitukseni muodosta teille vaaraa. Teidän ei tarvitse tuhota vihkojani, koska Schlickin ja Benjaminin kaltaiset miehet eivät kuuna päivänä uskoisi lukemaansa, paitsi jos he pääsisivät leikkelemään ruumistani. Silloin he voisivat uskoa. Ja

silloin vaikeuksissa en olisi minä, kuollut, vaan te, elävä. Sen vuoksi: seuratkaa Tomásia. Hän ei ole kyydissä ensimmäistä kertaa. – Ovatko nämä kyllin painavia sanoja estämään teitä tekemästä virhettä? Te ette ehdi lukea muistelmiani tämän yön aikana, joten teidän on tyydyttävä näihin.

Rakas poikani Julian. Po-joen rannalla lähellä Torinon kaupunkia kohoaa rantaviivasta yksinäinen harmaa kivenlohkare. Tuo paikka oli minulle tärkeä joskus, ja se on minulle tärkeä edelleen; sitä rantaviivaa kohti minä kuljen. Hän odottaa minua siellä. Istuu kivellä ja antaa maailmojen takaisten tuulten pöyhiä tummia hiuksiaan. Sitä kiveä kohti minä lähdän kohdatakseni Hänet, ja sen kiven luona luotan kohtavani jonain päivänä myös Teidät. Jääkää siis hyvästi. Jääkää hyvästi, rakas poikani Julian.

Ja muistakaa; synkästä sävystäni huolimatta: rakastaakseen kuolemaa on ensin kyettävä rakastamaan elämää.

Teidän äitinne

Danae, Marea, rouva Angeli”

JULIAN

1

”Kun uneen siilautuu todellisuutta kuin päivänvaloa verhonraosta, joutuu silmätysten itsensä, ei unensa kanssa, sillä silloin havahtuu helposti siihen, että unen merkillisimmätkin yksityiskohdat, ne, joita mitä suurimmalla varmuudella on pitänyt mielen värityskirjana, ovat tosiasiaissa olleet heijastuksia reaali-maailmasta. Sama koskee tietysti myös päinvastaista; unen sekoittumista todellisuuteen – jopa äsken mainittua huomattavasti pelottavammalla tavalla – sillä kun tosielämä alkaa hakea muotojaan Hypnoksen valtakunnasta, eikä odottamatta enää palaudukaan totuttuun, muuntuneen toden eläjä alkaa epäillä mielenterveytensä horjumista. Syöksykierrettä hulluuteen. Ja se, mistä aion teille puhua, kertoo kaikesta tästä. Ennen kaikkea siitä, kuinka uni pikkuhiljaa nielaisee todellisuuden kokonaan. Aloitan silti tuosta, minkä mainitsin ensin. Puhutaan unesta, jonka luulin olevan uni. Puhutaan yksityiskohdista, joiden vuosien ajan kuvittelin olevan unen yksityiskohtia. Puhutaan valonsäteistä ja heijastuksista, ja siirrytään leimahduksiin sekä maailmankuvan järkkymiseen vasta niiden jälkeen. – Tässä unessa...”

Takeltelin ja vaikenin. Tuntui kuin olisin puhunut tyhjille seinille. Kuin kolkko huonekaiku olisi toistanut sanani vain omille korvilleni, jolloin epämieluisa arviointitehtävä sanavalintojeni

sekä äänenpainoni suhteen esti minua pääsemästä lähellekään sellaista eläytyvän luontevuuden tilaa, jollaista olisin avukseni tarvinnut. Ludwig katsoi minua kulmiensa alta mystisesti pureutuvilla tummilla silmillään, ja todettakoon; luhistuneella katseellaan, mikä sai minut vaistomaisesti ajattelemaan, että aikeeni lisätä hänen huoltensa taakkaa omillani oli kohtuuton. ”Tässä unessa...”, aloitin uudestaan, mutta hänen katseensa sai minut takeltelemaan toistamiseen. Kadotin otteeni siitä, mitä olin aikonut sanoa, huolella laatimani käsikirjoitus lipesi sormistani, ja nyt minun on tähdennettävä mahdolliselle, mutta äärimmäisen epätodennäköiselle lukijalleni, että mitään toista korvaparia en ollut tarinalleni keksinyt. Viimeisen, maanpakolaisena vietämäni vuoden ja sitä edeltäneiden tapahtumien jälkeen Ludwig oli ainoa lähelläni säilynyt ystävä, jolle edelleen saatoin puhua – luotetun palkolliseni Tomášin lisäksi, mutta näiden asioiden selventäminen palvelijalleni olisi ollut hänen jo omaksumiensa tietojen kertaamista. Ja niinpä edellisellä viikolla saamani tieto siitä, että Ludwig oli tulossa – ei suinkaan oikopäätä luokseni, vaan ylipäätään Wieniin tapaamaan siskoaan; ”*jouluksi kotiin*”, kuten hän kertoi Norjassa leimatussa kirjeessään, joka oli ehtinyt kartanooni vain muutama päivä ennen häntä itseään – tuo tieto ystäväni saapumisesta oli vahvistanut kiihtymystä, jollaista epäilemättä tuntee suolavettä jo keuhkoihinsa haukkonut haaksirikkoinen, joka kallioluodon havaittuaan alkaa pelätä, että merivirrat kuljettavat häntä sittenkin väärään suuntaan. Mutta siinä hän nyt istui, höyryävä kaakaomuki sormissaan ja levotonta synkkyyttä silmissään, ja veden varaan joutunut hengitti yhä. Räpiköin kohti kallioluotoani. Miellelyhtymä suolan kuorruttamista rantakivistä oli niin voimakas, että minulla oli vaikeuksia olla laskematta käsiäni hänen polvilleen sulkiessani silmäni, henkäistessäni syvään ja pakottaessani itseni alkuun.

”Tässä unessa olen kaksivuotias ja kävelen pitkin kauhistuttavaa käytävää. Olen nähnyt unen toistuvasti niin kauan kuin muistan, ja sen jokainen yksityiskohta on säilynyt muuttumattomana koko muistini kattaman ajan. Aiemmin pidin unen hahmoani jonkin verran vanhempana. Ajattelin olevani kolmen tai neljän, mutta nyt olen saanut asiasta varmuuden. Olin kahden. Siitä ei ole jäljellä epäilyn häivää, kuten ei enää mistään muustakaan. – Kävelen pitkin kauhistuttavaa käytävää. Otan lapsenaskeleen toisensa jälkeen. Kovapohjaiset kenkäni kopsahtelevat leveisiin, kuluneisiin lankkuihin, joihin lyötyjen naulojen kannat katsovat minua syvään painuneista koloistaan. Tiedän, miltä nuo laudat maistuvat. Olen maannut vatsallani lattialla ja nuollut ja imenyt koholle nousseen lankun pyöristynyttä kulmaa. Aavistuksen suolainen, aavistuksen tunkkainen, mutta ehdottomasti turvallisuuden tunnetta lietsova maku, jonka myöhemmin olen yhdistänyt lankkuja talloneiden jalkapohjien makuun, jota unestani joutuin – oletan, että kyse on siitä – en koskaan ole pitänyt vastenmielisenä. Kovaksi astuttu nahka. Auringon lämmittävä lankkulattia. Uumalta riisuttu nahkavyö. Oletteko koskaan tullut ajatelleeksi, että niiden maussa ja tuoksussa on jotain samaa? Entä miksi puhun puun mausta? Miksi puhun maun tai tuoksun tuomasta turvasta? Suoranaisesta onnellisuuden aavistuksesta, joka minut valtaa, kun kumarrun suutelemaan lautalattiaa. – Mainitsin, että kulkemassani käytävässä on jotain kauhistuttavaa; olen varma, ettei tämä tieto päässyt livahtamaan korviltanne. On silti väärin kutsua kulkureittiäni käytäväksi. Käytäväksi tuon huone-tilan on määrittänyt ainoastaan lapsen tapa havainnoida ympäristöä; se, miten lapsen mieli muodostaa huoneita, käytäviä ja soppeja lasta itseään korkeammista, tilaa rajaavista objekteista, joita maailmassa riittää. Oikeammin sanottuna etenen varsin avarassa huoneessa, jonne tulvii – huomioikaa jälleen pikkulapsen näkö-

kulma – kirkasta päivänpaistetta suuren suurista ikkunoista. Käytävämäisyys syntyy polkuani reunustavista ihmishahmoista, jotka ovat myös ainut silmin havaittava syy – tai ehdotus – miksi askelukseni on kauhistuttavaa. Nuo ihmiset ovat alastomia ja jollain merkillisellä tavalla vääristyneitä. En osaa kunnolla sanoa, mikä muovaa heidät sellaisiksi; ei ainoastaan heidän rujo alastomuutensa tai luinen olemuksensa; ei se, miten he ovat taivuttaneet piinatun näköiset raajansa luonnottomiin kulmiin kuin yrittääkseen matkia asennoillaan syksyn riisumien puiden vänkkyräisiä oksia tai myrskytuulen katkomia aitoja. He ovat painajaiskuvastoa, mutten silti pelkää heitä vaan jotain, mikä piilee heidän takanaan. Jotain, mikä on tehnyt heistä tuollaisia. Jotain, mikä on tekemäisillään minustakin sellaisen. – Lapsi kävelee lankuilla, jotka aurinko on hautonut lämpimän nahkavyön tuoksuisiksi ja makuisiksi, ja lasta piirittävät alastomat, groteskit hahmot; ihmiset kuin kirjaimet, jotka viittoilevat pitkillä luisilla sormillaan kuin ohjatakseen minua eteenpäin: *tuonne tuonne, sinne sinä olet matkalla*. Ja kenkieni nahkapohjat kopisevat ja jokaisen kulman takana odottaa uusi käytävä ja joukko uusia olentoja, jotka ojentavat käsiään ja viittoilevat: *tuonne tuonne, tuon kulman taakse, mene sinne, sänky löytyy sieltä*. – Sänky. – Todellakin. Sitähän minä etsin. Hoipperehdin kulmasta toiveikkain askelin ja seison vastatusten korkeajalkaista, metallipienaista, valkoisilla vuodevaatteilla sijattua sänkyä, jonka päädyssä oleva ikkuna on peitetty punaisella verhokankaalla. Askeleeni käyvät epävarmoiksi. Kuin haluaisin rynnätä sängyn luo, mutta silti pidättelisin itseäni. Lakanoiden alla makaa joku. Näen hänen päänsä pieluksella, pää on painunut syvälle tyynyihin, en erota kasvonpiirteitä, ainoastaan tumman möhkäleen, joka kuvastuu vasten valkoista kangasta. En tiedä, kuka hän on, mutta tiedän, että minun on juostava käytävän päähän ja kavuttava sänkyyn hänen viereensä.

Jalkani osuvat lankkuihin. Äänettömät olennot huokaavat ympärilläni kuin tuulen taivuttama metsä. Ja silloin lakanoiden alta ojentuu käsi. – Käsi on hoikka, linnunluinen, sormet niin ohuet, melkein kuin minun lapsensormeni, iho kalpea, lähes väritön, ja sydän rinnassani lyö, itkuinen riemu läikähtää huulilleni, ja nyt minä juoksen. Juoksen kohti kättä kuin karistaakseni käytävän ja kauhun, ja samalla ojennan omaa lapsenkättäni, ja tuo lakanoiden alta työntynyt käsi tavoittelee minun kättäni, ja minä haluan tarttua siihen, haluan suudella sitä, haluan painaa itkevät silmäni sitä vasten – ja nuo sormet etsivät, koukistuvat, hapuilevat; ne hakevat minua, tavoittelevat minua, kurottavat minua, mutta silloin minut tempaistaan pois. Jostain ilmestyvät toiset kädet, niin armottomat, niin poissulkevat, nappaavat minua hartioista ja kiskaisevat minut mukaansa piittaamatta itkustani ja huitovien raajojeni vastustelusta. Ne pakottavat minut käytävästä ja sängyn luota ja huoneesta, ja minut vedetään pimeään, se kaikki katoaa, sänky ja käytävä, enää on vain pimeyttä ja kädet, jotka pitelevät minua kuin syli, ja tähän pakahduttavaan, sydäntä särkevään menetyksen tunteeseen minä aina herään.”

Avasin silmäni ja kohtasin jälleen Ludwigin katseen, ja taas minusta tuntui kuin olisimme tuijottaneet toistemme lävitse.

Kuulin tuulen puhaltavan.

Se ensin väräytti, sitten kolautti ikkunaluukkuja.

Ludwig istui vieressäni kosketusetäisyyden päässä, mutta aivan kuin hän ei olisi istunut intarsiakoristellussa pähkinäpuisessa tuolissaan lainkaan. Ja jos hän ei ollut siinä, *missä* hän oli, ja *mitä* hän oli? Mitä me kaksi olimme? Emme ainakaan kaksi ihmisolentoa maailmassa, emme edes kaksi eksynyttä ihmisolentoa maailmassa; moiseen mielettömyyteen hänen kielensä ei olisi taipunut, mutta luullakseni olimme silti hänenkin mielestään toisillemme jotain. Muuten Ludwig ei olisi lähettänyt kir-

jettään, ei kävellyt purevassa pakkastuulesa luokseni ja kolkuttanut ovelleni. Siis: jos en olisi merkinnyt hänelle mitään. Sillä jos en olisi merkinnyt hänelle mitään, Tomáš olisi saanut avata oven tyhjyydelle; sille tosiseikalle, sille maailmaani määrittävälle *ainoalle* tosiseikalle, ettei avunhuutooni ollut vastannut kukaan.

Mutta tällaista minun ei tarvinnut miettiä, koska Ludwig istui vieressäni kosketusetäisyyden päässä intarsiakoristellussa pähkinäpuisessa tuolissaan tuulen koetellessa räystäitä. Tämä kaikki oli vahvistettavissa välittömin aistihavainnoin; loogisen empirismin ehdoin. Tiesin Ludwigin olevan tuskainen, ehkä oma haaksirikkoisuuteni jopa kalpeni hänen epätoivonsa rinnalla, sillä – näin olin hänen kirjeistään ja sitä edeltäneistä kirjeistään ymmärtänyt – Ludwig ei ollut onnistunut läpäisemään muuria, joka erotti hänet häntä ympäröivien ihmisten todellisuudesta. Hän oli koetellut muurinsa lasipintaa järkensä vasaralla, etsinyt lasin heikkoa kohtaa mutta sellaista löytämättä, ja mieleni oli tehnyt kysyä: *päästääkseen itsensä sisään, vaiko muut ihmisolennot ulos?* Ludwig oli kirjannut vaivojaan säästelemättä uuden filosofiansa satakahdeksankymmentäkahdeksan ensimmäistä huomautusta, ja olin saanut luettavakseni kopion. Olin itkenyt luettuani hänen yksinäisten ponnisteluittensa tulokset. Näin hänet norjalaisessa vuonossaan, piskuisessa mökissään, keittämässä iänikuista munajauhoaan ja polvistumassa älynsä alttarille muistiinpanojensa ääreen, mutta olivatko nuo satakahdeksankymmentäkahdeksan viitseliäästi laadittua merkintää mitään muuta kuin epätoivoisesti maailmaan pyrkivän miehen karpäsmäistä rynnistystä päin lasimuuria, jonka edestä hänen oli peräydyttävä aina uudestaan? Sitä en tiennyt. Kaikki, mitä hän kirjoitti, oli suurenmoista omalla mahdollottoman vaikealla tavallaan, mutta nähdäkseni se ei vienyt häntä millään tavoin lähemmäs päämäärää: myrskyn laantumista, ponnistelujen taittumista, ihmisen löytämistä maailmasta

ja hänestä itsestään. Kuin suunnattoman älykäs ajattelukone olisi yrittänyt keksiä, miten ajatella oikein; miten ajatella kuin ihminen; miten palauttaa itsensä ihmiseksi, tai miten *tulla* ihmiseksi... tämä sen huomattavan onnettomuuden jälkeen, kun hän oli sattunut keksimään, miten ajatella kuin Jumala.

Julian, hän sanoi minulle. Tiedättehän, että näinä päivinä ja kaikkina muinakin elämäni päivinä. Aina ja alati. Kun istun tässä tai istun jossain muualla, tai kävelen, ajattelen, kirjoitan tai syön – ja niin ja niin – kaikkina noina ja näinä hetkinä minä haudon itsemurhaa. Ymmärrättehän sen?

Mutta ei hän *sanonut* minulle niin.

Luin sen hänen silmistään, jotka eivät heijastaneet ainuttakaan valonsädettä, koska mitään heijastettavaa ei ollut. Ja luin sen hänen housunlahjetta nyhtävistä rauhattomista käsistään, joilla hän takertui lahkeisiinsa kuin estääkseen itseään luiskah- tamasta kuiluun. Ludwig ei pelännyt kuolemaa. Hän saattoi pelätä kuilua, muttei kuolemaa; jos jokin oli varmaa, niin se. Sodassa Ludwig oli syöksynyt etulinjan vaarallisimmissa tilan- teissa vihollista päin kuin vaatien luotia kulmiensa väliin; kuin koetellakseen Jumalaa, jonka erityissuojelukseen hän uskoi, tai jonka erityissuojelukseen hän oli *väittänyt* uskovansa, vaikka todellinen syy tuolle poikkeukselliselle urhoollisuudelle olikin saattanut olla se, että Ludwig oli pelännyt ajatuksiaan. Hän oli kammonnut ajatuskulkunsa valmiiksi saattamista; sitä, kuinka se väistämättä tulisi törmäämään lukijoitten ja kuulijoiden ymmär- tämättömyyteen – tai sitten sitä, ettei kykenisi saamaan työtään valmiiksi lainkaan, jolloin luoti olisi merkinnyt Jumalan suoraa vastausta hänen kysymykseensä: *onko minun oltava niin ja niin vai näin ja näin? Kuolleena, vaiko elossa?*

En tiedä, oliko hän missään elämänsä myöhemmässä vai- heessa ollut tyytyväinen saamaansa vastaukseen.

Nyt olin kuvannut Ludwigille uneni. Sen, mistä kertomukseni oli määrä alkaa; draamani kaaren ensimmäisen näytöksen. Myönnän olleeni lapsesta asti taipuvainen teatraalisuuteen sekä elämäni käsikirjoittamiseen, joten en ollut tyytynyt vain odottamaan ystäväni ilmaantumista aloittaakseni hänen sietokykynsä kuormittamisen. Tietysti olin tehnyt valmisteluja. Olin esimerkiksi miettinyt huolella, mihin kartanon lukuisista oleskelutiloista pyytäisin hänet istumaan. Olin pyöritellyt mielessäni muitakin vaihtoehtoja kuin takkasalia, sillä pohjimiltani olisin viihtynyt paremmin pienemmässä, intiimimmässä tilassa, eikä suuren salin takka suinkaan ollut kartanon ainoa avoin tulisija; olisimme voineet virittää valkean sekä keskustelun ylemmän kerroksen kirjastohuoneeseen, mutta toisaalta sali tarjosi edellytykset pidemmälle yhtämittäiselle seurustelulle, koska tummanruskealla kauriinjalkaisella rokokoopöydällä varustellusta huoneesta meidän ei tarvitsisi poistua välillä vaikkapa syömään. Lisäksi olin pelännyt kirjaston arvokkaiden niteiden varastavan vieraani huomion siitä, mistä aioin puhua. Takkasali siis; siihen olin päätenyt. Päätökseni jälkeen olin tuonut tulisijan eteen riittävästi kuivia polttopuita. Olin myös pyytänyt Tomásia varaamaan keittiön ruokakomeroon aineksia, joista tiesin vieraani pitävän: Van Houtenin kaakaojauheen lisäksi jotain arjen yläpuolelle nousevaa, mutta silti riittävän yksinkertaista miellyttämään Ludwigin askeesiin hakeutuvaa mieltä. Takan edustan laiskanlinnat oli vaihdettu intarsiakoristeltuihin pähkinäpuihin tuoleihin, koska tiesin Ludwigin käyttävän kotioloissaan telttatuoleja. Ilmeisesti tarkoituksenmukainen epämukavuus auttoi häntä keskittymään käsiteltävinä oleviin asioihin paremmin. Olin sijannut makuuhuoneeni parivuoteeseen puhtaat vuodevaatteet, mutta pyytä-

nyt Tomásia varustamaan myös vierashuoneen, mikäli Ludwig haluaisi sittenkin nukkua yksin. Ja molempien huoneiden yöpöydälle olin varannut laadukkaan valikoiman vieraani arvostamia amerikkalaisia dekkarilehtiä, joiden avulla hän saattoi rauhoittaa mielensä kaikesta siitä, mitä päivän ja illan aikana olisin hänen päällensä kaatanut.

Näitä järjestelyjä tärkeämpänä olin kuitenkin pitänyt sen asian pohtimista, mitä Ludwigille lopulta kertoisin.

Tai siis: koska aion kertoa kaiken, käsikirjoitukseni sisälsi ennen kaikkea sanottavani järjestyksen ja täsmällisyyden.

Olin miettinyt huolella myös sävyä, jolla tarinani tulisin esittämään, vaikka tiesinkin, että kertomuksen edetessä sävy – siis tunne – olisi hankalimmin hallittavissa, ja että mitä luultavimmin päätyisin teatraalisen luonteeni mukaisesti melodraamaan. Ajattelin, että antaisin ruoskia itseni siitä hyvästä. Yksikin postikelle vierähtävä kyynel merkitsisi kymmentä piiskaniskua. Liikutuksesta vavahtava ääni kahtakymmentä. Itsesääliin vajoaminen veisi kuopan reunalle ammuttavaksi.

Valmisteluistani selvittyäni olin istunut vuoteeni reunalla kädessäni Ludwigia esittävä valokuva, jonka olin saksinut jostain vanhasta painojulkaisusta; rypistynyt ja kellastunut kuva, jossa ahdistus ei vielä ollut ehtinyt nielaista palaakaan hänen kiihkeydestään, ja olin ajatellut: – Katso häntä! Ludwig ei ole koskaan säälinyt itseään. Itsesäälin hetkellä Ludwig on aina tarttunut ruoskaan, suominut selkänahkaansa ja säästänyt säälinsä niille, jotka ovat ”joutuneet sietämään hänen laiskaksi ja kaikin puolin epätyytyttäväksi osoittautunutta hahmoaan”. Kuten hän sanoo Norjasta postittamassa kirjeessään:

Niin sen on oltava. Ei ole elämää ilman kuolemaa, ei rakkautta ilman kuolemaa, eikä ihmistä ilman niiden keskinäistä yhteyttä. Sillä mitä arvoa olisi kullalla, jos sitä voisi lapioida maasta loputtomiin, tai kuka jaksaisi ilahtua rakkaudesta, jos sen voisi suudella omakseen jokaisen huulilta? Vasta kuolema antaa merkityksen elämälle ja rakkaudelle, koska ainoastaan katoavaisuus tekee elämästämme ja rakkaudestamme ainutkertaista. Elämä on kirkkaus, mutta kuolema on kirkkauden sädekehä.

”Kännön historiantaju on sukua Mika Waltarille. Sisäkkäisten tarinoiden kudelman tuo mieleen David Mitchellin, verhotut vuosisataiset vaikutusketjut muistuttavat Umberto Ecosta ja keveys harpata kerronnan tasosta toiseen ovat kuin Jorge Luis Borgesia.“

Suomen Kuvalehti

	
www.wsoy.fi	84.2 ISBN 978-951-0-52785-6